

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa A. S.A. w W. i N. spółki z o.o. w W.
przeciwko [...] Szpitalowi [...] w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 20 listopada 2017 r., sygn. akt VI ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodowego "A." S.A. w W. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

[...] Szpital [...] w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 28 listopada 2018 r., zmieniającego oddalający powództwo wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 grudnia 2015 r. przez zasądzenie od pozwanego [...] Szpitala [...] w W. na rzecz powoda „A.” S.A. w W. kwoty 711 136,13 zł z

ustawowymi odsetkami od szczegółowo wskazanych kwot i dat tytułem wartości leków dostarczonych pozwanemu przez powoda.

Sądy ustaliły, że powodowie „A. ” S.A. i N. spółka z o.o. w W. zawarły umowę o ramowej współpracy w formie konsorcjum z zamiarem wspólnego występowania z ofertami w przetargach na dostawę produktów leczniczych do placówek medycznych. Pierwotnie w przypadku wybrania oferty konsorcjum powód jako jego lider miał być zobowiązany do należytego wykonania zamówienia publicznego w zakresie dostaw produktów leczniczych, natomiast uczestnik (Spółka N.) był zobowiązany do wykonania obowiązków związanych z przyjęciem ceny, windykacją należności oraz przekazywaniem liderowi środków wpłacanych przez zamawiającego tytułem zapłaty za dostarczone produkty. Jeżeli zamawiający nie dokonałby zapłaty za otrzymany towar w okresie do 90 dni po terminie płatności wskazanym na fakturze VAT, uczestnik - na podstawie pisemnego wniosku o zapłatę od lidera, miał zrealizować zapłatę na rzecz lidera, w kwocie odpowiadającej wymagalnej należności głównej, chyba suma ta przekroczy łącznie kwotę 500.000 zł. Uczestnik został wskazany jako wyłącznie uprawniony do pobierania odsetek za zwłokę w odniesieniu do należności, za które dokonał zapłaty na rzecz lidera i do dochodzenia od zamawiającego zapłaty za dostarczone produkty wraz z należnościami ubocznymi - w drodze postępowania sądowego. Lider uprawniony był natomiast do dochodzenia od zamawiającego przed sądem pozostałych roszczeń wynikłych z umowy przetargowej z zamawiającym, za wyjątkiem roszczeń wskazanych w pkt 6 umowy. W aneksie z dnia 2 listopada 2015 r. ustalono, iż jeżeli zamawiający nie dokona zapłaty za dostarczony towar w okresie do 90 dni po terminie płatności, to uczestnik konsorcjum udzieli finansowego wsparcia liderowi konsorcjum w kwocie 500.000 zł, przy czym wsparcie to nie ma charakteru rozliczenia między konsorcjantami wzajemnych wierzytelności wynikających z konkretnych umów konsorcjum. Powodowie zawarli szereg umów konsorcjum, na podstawie których wspólnie przystępowali do przetargów w wyniku których powód „A.” S.A. podpisał umowy sprzedaży i dostarczył na ich podstawie pozwanemu produkty lecznicze i wystawił faktury VAT na kwotę łączną 711 136,13 zł. Pismem z dnia 3 grudnia 2014 r. pozwany został wezwany do zapłaty tej kwoty. W dniu 31 grudnia 2014 r. „A.” S.A. wystąpił do

pozwanego o potwierdzenie salda na dzień 30 listopada 2014 r. na kwotę 49 847,95 zł. W dniu 15 stycznia 2015 r. pozwanemu zostało przedstawione potwierdzenie salda na dzień 30 listopada 2014 r., na kwotę 1 310 128,49 zł za produkty lecznicze dostarczone na podstawie zawartych umów sprzedaży. Sąd Okręgowy uznał, że umowy konsorcjum zmierzały do obejścia przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (jedn. tekst: Dz.U. z 2013, poz. 217 ze zm.- dalej „u.d.l.”) i doszło do spełnienia za pozwanego świadczenia przez spółkę N., o czym świadczyło nieuwzględnienie należności z faktur w wezwaniu do potwierdzenia salda na dzień 30 listopada 2014 r.

Rozpoznający sprawę na skutek apelacji powodów Sąd drugiej instancji oddalił apelację spółki N. (obecnie: N. spółki z o.o. z siedzibą w W.), uwzględnił natomiast apelację powoda „A.” S.A. Podzielił pogląd, że pierwotna treść umowy o współpracy zmierzała do obejścia zakazu wynikającego z art. 54 ust. 5 u.d.l. i z mocy art. 58 § 1 k.c. prowadziła do nieważności zawartych na jej podstawie umów konsorcjum. Nieważność umowy konsorcjum z kolei skutkowała nieważnością umów sprzedaży zawartych w postępowaniu o udzielenie zamówień publicznych, co uzasadniało oddalenie powództwa wniesionego przez spółkę N.. Natomiast „A.” S.A. może dochodzić od pozwanego Szpitala roszczenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Produkty medyczne zostały dostarczone pozwanemu, który za nie nie zapłacił. Ich wartość rynkowa wynikała z zaakceptowanych przez pozwanego faktur VAT. Sąd Apelacyjny zasądził więc od pozwanego na rzecz „A.” S.A. zwrot ich wartości, uznając, że nie jest możliwy ich zwrot. Doręczenie pozwanemu faktur uznał za wezwanie go do zapłaty w rozumieniu art. 455 k.c. Sąd wyjaśnił, że pozwany nie został zwolniony z długu przez spółkę N. na skutek ewentualnego uiszczenia kwot wynikających z ramowej umowy o współpracy w ramach konsorcjum. Kwoty te byłyby uiszczone na podstawie łączącej powodów umowy ramowej, a nie na podstawie umowy sprzedaży zawartej z pozwanym i nie miałyby na celu zwolnienia pozwanego z długu, lecz stanowiłyby spełnienie własnego zobowiązania uczestnika konsorcjum wobec jego lidera. Ponadto - wobec nieważności umów konsorcjum - możliwe było dokonywanie wzajemnych rozliczeń między ich stronami, a rozliczeń tych nie można traktować jako świadczeń spełnionych w celu zaspokojenia długu

pozwanego przez osobę trzecią, co miałoby doprowadzić do wygaśnięcia tego zobowiązania. Spółka N. nie miała powodu, aby spełnić cudze świadczenie, bez możliwości domagania się jego zwrotu. Nieuwzględnienie wierzytelności w dokumencie potwierdzenia sald mogło być wynikiem zabezpieczenia ich finansowania. Podobnie za dowód spłaty zobowiązań pozwanego Sąd nie uznał porozumienia z dnia 10 sierpnia 2016 r. zawartego pomiędzy pozwanym a powodową „A.” S.A., które nie dotyczyło roszczeń dochodzonych w tej sprawie.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 54 ust. 5 u.d.l. oraz 53 ust. 6 poprzednio obowiązującej ustawy o zakładach opieki zdrowotnej; art. 65 § 1 i 2 k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 58 § 1 i 2 k.c., błędną wykładnię art. 356 § 1 i 2 k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 508 k.c.; art. 5 k.c. oraz art. 353¹ k.c., błędną wykładnię art. 101 § 1 k.c. w związku z art. 353¹ k.c., niewłaściwe zastosowanie art. 4 ust. 1 i 2 oraz art. 26 pkt 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. - o rachunkowości (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 1047 ze zm.) i art. 23, art. 24, art. 89, art. 93 Prawa zamówień publicznych, błędną wykładnię art. 410 § 1 k.c., w zw. z art. 405 k.c. oraz art. 409 k.c. Zarzucił również naruszenie przepisów postępowania - art. 382 k.p.c., art. 232 k.p.c. oraz 227 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c., art. 102 k.p.c. oraz art. 98 § 1 k.p.c.

We wnioskach domagał się uchylenia wyroku w zaskarżonej części (pkt I tiret 1 i 2 oraz w zakresie pkt III) i przekazania w tym zakresie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, względnie jego zmiany poprzez oddalenie powództwa A. S.A. w całości. Wniósł też o dopuszczenie dowodu z dokumentu w postaci powołanego w skardze kasacyjnej porozumienia z dnia 10 sierpnia 2016 r. na okoliczność zapłaty dokonanej przez N. Sp. z o.o. za faktury objęte przedmiotem niniejszego postępowania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanego powód A. S.A. wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze,

nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpoznania jego skargi wystąpieniem przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. to znaczy występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub powodujących rozbieżności w orzecznictwie oraz oczywista zasadnością wniesionej skargi.

Za podstawową wątpliwość uznał dopuszczalność stosowania wobec samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu wypadku, kiedy z umowy konsorcjum między dostawcą leków i podmiotem finansowym wynika, że podmiot dokonuje zapłaty za Szpital za konkretne faktury, a dostawca nie dokonał zwrotu tego świadczenia. Druga wątpliwość dotyczy tego, czy wobec nieskutecznego przystąpienia podmiotu finansowego do konsorcjum z dostawcą i dokonaniu zapłaty przez podmiot finansowy za konkretne faktury wystawione Szpitalowi przez dostawcę - bezpodstawne wzbogacenie można rozważać w relacji dostawca - podmiot finansowy oraz czy zużycie przez Szpital leków skutkuje wygaśnięciem obowiązku wydania korzyści lub zwrotu jej wartości w rozumieniu art. 409 k.c. Dalej skarżący wskazał, że wyjaśnienia oraz wykładni wymaga także treść i charakter umów o współpracy w ramach konsorcjów w aspekcie celu ich zawierania, ich skutków prawnych, w tym, czy na ich podstawie może wygasnąć zobowiązanie, które zapłaci podmiot finansowy. Wykładni wymaga, zdaniem skarżącego także ustalenie granic swobody kształtowania stosunku pełnomocnictwa, w szczególności czy udzielone przez A. S.A. pełnomocnictwo procesowe jest skuteczne wobec

zrzeczenia się przez ten podmiot prawa do dochodzenia należności na swoją rzecz i czy A. S.A. może uczestniczyć w procesie jako strona. Kolejne zagadnienie wymagające wykładni to kwestia, czy zawarcia przez A. S.A. oraz Szpital porozumienia z dnia 10 sierpnia 2016 r. z treści którego wynika, że A. S.A. nie żąda od Szpitala zapłaty innych należności, roszczenie objęte przedmiotem postępowania wygasło na linii Szpital – A. S.A. oraz czy rejestracja przez podmioty zdarzeń gospodarczych w księgach rachunkowych są kwestią wyłącznie wewnętrzną tych podmiotów, czy też nie i jakie rodzi to skutki. Dalej, czy art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej skutkuje reglamentacją wyłącznie w sferze dotyczącej zmiany wierzyciela SP ZOZ, czy też wprowadza do obrotu prawnego ograniczenia, które uzależniają skuteczność zapłaty przez podmiot finansowy w ramach umowy konsorcjum od możliwości następczego dochodzenia zapłaty przez ten podmiot finansowy od SP ZOZ. Zdaniem skarżącego wykładni wymaga także art. 508 k.c. w zakresie, czy określenie przez strony stanu wzajemnych wierzytelności na konkretną datę należy traktować jako rezygnację z pozostałej zapłaty.

Zdaniem pozwanego wykładni wymaga także art. 23, art. 24, art. 89, art. 93 Prawa zamówień publicznych, w szczególności w kontekście art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej oraz w kontekście umowy o współpracy w ramach konsorcjów, w celu wyjaśnienia czy nieskuteczność przystąpienia do konsorcjum podmiotu finansowego powoduje nieważność całej oferty złożonej przez konsorcjantów, czy tylko w zakresie dotyczącym nieskutecznego przystąpienia podmiotu finansowego.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej świadczyć ma okoliczność, że Sąd Najwyższy w sprawie I CSK 486/15 uznał, że nie jest możliwe skuteczne zawarcie umowy konsorcjum z podmiotem, który uczestniczył w nim jedynie finansowo i choćby w części nie wykonywał przedmiotu zamówienia z umowy podstawowej. Nie można też przyjąć, że Szpital został bezpodstawnie wzbogacony bo bezpodstawne wzbogacenie może wystąpić najwyżej w relacjach „A.” S.A. – N. sp. z o.o. Zwrócił też uwagę na fakt, że Szpital zużył dostarczone leki i tym samym nie ciąży na nim obowiązek zwrotu korzyści lub jej wartości.

Wskazanie istotnego zagadnienia prawnego wymaga określenia przepisów prawa i przedstawienia argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen, ale również wykazania, że przedstawione zagadnienie rzeczywiście występuje w rozpatrywanej sprawie. Z ustalonego przez Sądy obu instancji stanu faktycznego sprawy wynika, iż pozwany nie został zwolniony z długu przez spółkę N. na skutek ewentualnego uiszczenia na rzecz „A.” S.A. kwot wynikających z ramowej umowy o współpracy w ramach konsorcjum, ponieważ spłata miałaby podstawę w umowie ramowej, a nie w umowie sprzedaży, a więc nie miałaby na celu zwolnienia pozwanego z długu, lecz spełnienie własnego zobowiązania uczestnika konsorcjum wobec jego lidera. Ponadto niekwestionowana przez skarżącego nieważność umów konsorcjum, umożliwia ich stronom dochodzenie od siebie roszczeń obejmujących przekazane sobie ewentualnie nawzajem kwoty. Natomiast fakt zużycia leków przez pozwanego w myśl, art. 409 k.c. nie zwalnia go z zapłaty za dostarczony towar, gdyż pozwany wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zapłaty. Nadto wskazać należy, iż prowadzenie dowodu z porozumienia stron z dnia 10 sierpnia 2016 r. nie może nastąpić w postępowaniu kasacyjnym z uwagi na treść art. 398¹³ § 2 k.p.c.

Przesłanka potrzeby wykładni przepisów prawa, odnosi się do przepisów których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Przyczyny takiego stanu rzeczy muszą zostać opisane w uzasadnieniu wniosku. Możliwość zmiany wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej bez zgody podmiotu tworzącego ten zakład była już przedmiotem wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego w różnych konfiguracjach, wykorzystujących rozmaite konstrukcje prawne. W niniejszej sprawie przedmiotem roszczenia było żądanie zapłaty za dostarczony pozwanemu towar kierowane do niego przez podmiot, który mu ten towar dostarczył. W tym wypadku nie doszło więc do zmiany osoby uprawnionej do żądania zapłaty, nawet jeśli odpadła pierwotna podstawa prawna. Powiązania dostawcy w ramach umowy konsorcjum z innymi podmiotami pozostają poza stosunkiem prawnym pomiędzy powodem a pozwanym Szpitalem. Poza sporem pozostaje też, że pozwany przyjął dostarczone mu artykuły i je zużył, natomiast za nie nie zapłacił. Niewątpliwie współpraca powodów w ramach

konsorcjum miała na celu uzyskanie zapłaty od pozwanego i zabezpieczenie finansowe dostawcy na wypadek opóźnienia się pozwanego z zapłatą, co w realiach zaopatrywania zakładów opieki zdrowotnej jest niemal normą. Powodowie na pewno nie dążyli do uiszczenia za pozwanego należności za towar, który mu dostarczyli.

Nie sposób też dopatrzeć się oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, która zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie, a wydane orzeczenie jest oczywiście błędne. Z przedstawionej przez skarżącego argumentacji na poparcie tezy o występowaniu w sprawie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie wynika jaka okoliczność miałaby świadczyć o jednoznacznej wadliwości wydanego orzeczenia. Sam fakt zużycia dostarczonych pozwanemu przez powoda lekarstw, za które nie zapłacił (w kontekście art. 409 k.c.) nie może o tym świadczyć, raczej przeciwnie.

Uznać zatem trzeba, iż wymieniona przez skarżącego podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzi jak również okoliczności sprawy nie wskazują, aby wystąpiły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

as]

aj